

beschavingsvorm die in feite niet anders kan bestaan dan op een voortdurend plunderen van alle reserves, die de aarde maar heeft.

U denkt mogelijk, dat ik hiermede vooral tegen de auto wil fulmineren, maar de zaak zit heel wat dieper. Kijk eens in het verleden, zo rond 1800. U treft dan reeds vele industrieën aan, maar dezen maken alleen gebruik van krachtbronnen in de omgeving als water en wind en draaien voor de rest voornamelijk op een zo doelmatig mogelijk gebruik van de menselijke energie.

Zeker, er zijn heel wat misbruiken te vinden, de arbeiders hebben het niet al te best en de productie is beperkt, dat is wel duidelijk. Maar vanaf dit tijdstip blijkt een grote neiging te bestaan, steeds meer arbeidsprocessen zoveel mogelijk te mechaniseren en zo in te richten, dat het grootste deel er van door ongeschoolden kan worden verricht.

Nieuwe methoden zijn daarvoor noodzakelijk. De stoommachine maakt deze opzet verder mogelijk en al snel zien wij in verschillende vormen een productiewijze ontstaan, die later werken aan de lopende band genoemd zal worden.

Maar hoe dichter wij bij het heden komen, hoe ingewikkelder de productiemethoden worden en hoemeer energie van andere dan menselijk aard men blijkt te gebruiken.

Deze nieuwe werkwijze heeft voordelen, zowel voor de producten, de producenten als zelfs op de duur voor de arbeiders. Maar er wordt steeds meer energie van niet-menselijke aard in het product verwerkt en de wijze van produceren wordt steeds kostbaarder, vergt steeds meer investeringen.

Het is geen wonder, dat men op de duur stelt, dat je alleen redelijk winstgevend en met behoud van kapitaalswaarden kunt produceren, wanneer je steeds meer producten met dezelfde installaties en arbeiders weet af te leveren.

De theorie van de groeiende economie komt meer en meer naar voren en resulteert in het produceren van steeds grotere aantallen van het product, zelfs wanneer die producten in feite overbodig of veel te duur voor hun gebruikswaarde beginnen te worden. Het gevolg is, dat men bewust de kwaliteit vermindert.

U vindt dit vreemd? Luister dan: Ford maakte zijn bekende T-model in het begin van deze eeuw. Deze in verhouding goedkope en voor een ieder bestemde wagen had een levensverwachting - zonder ongelukken in te rekenen - van rond 50 jaar. Nu maakt men veel ingewikkelder en luxueuzere auto's, waarvan het merendeel een redelijke levensverwachting - dus een mogelijkheid tot functioneren in overeenstemming met de uitgangspunten van de ontwerpers - bezitten van 5 tot 8 jaren. Slechts enkele typen zijn berekend op een tijd van functioneren van rond 20 jaren.

Bosch maakte in uw omgeving de eerste wasmachines. Zij hadden een gemiddelde levensverwachting van rond 30 jaren. Nu maakt die zelfde fabriek veel meer, veel luxere en eenvoudiger te bedienen machines, maar de werkelijk mogelijke levensduur bij normaalgebruik bedraagt daarvoor van rond 8 tot maximaal 12 jaren. Toch zijn zover in de autos als in onze wasmachine meer en duurdere materialen verwerkt en vergt de productie daarvan tenminste het tienvoudige van de energie, die de eerste producten eisten.

Maar er is meer: de oude, langlevende producten bevatten mogelijk evenveel materiaal als de nieuwe, maar zij waren zo gekonstrueerd, dat deze materialen zo goed mogelijk gebruikt werden. Het gevolg was, dat je weinig of geen reserve materiaal nodig had, om het apparaat in bedrijf te houden. En als er b.v. eens een groot gebrek optrad aan de T-F... dan kon een handige smid met behulp van een lasmachine en wat zweet de zaak weer in orde maken met het oude materiaal.

Nu kan dit niet meer. Veel van het gebruikte materiaal is de broos, te dun e.d. geworden, om dergelijke reparaties nog met beperkte middelen en in redelijke tijd te kunnen volbrengen. Het gevolg is, dat defecte onderdelen niet meer hersteld, maar in hun geheel vervangen plegen te worden. Zelfs een spatbord van een auto, dat bij beschadiging vroeger gemeenlijk middels een hamer en wat verf hersteld kon worden, wordt in uw dagen zonder meer vervangen door een fabrieksnieuw onderdeel.

Voorstanders van dit systeem zullen stellen, dat de oude materialen weer worden opgesmolten en dus in omloop blijven - iets wat in beperkte zin waar is. Maar zelfs wanneer dit geheel juist zou zijn, dient men zich toch eens af te vragen hoeveel energie meer een dergelijk systeem vergt dan een eenvoudig herstellen van het onderdeel in kwestie.

Geen wonder, dat de energiehonger in deze dagen bijna krankzinnige vormen aanneemt. En nu men door de omstandigheden gekonfronteerd wordt met het feit, dat men te veel energie gebruikt, spreekt men niet over deze energieverandering bij de productie, maar over de mogelijkheid, b.v. een autoloze zondag in te stellen.

Zelfs daaraan denkt men, maar alleen onder groot voorbehoud. Want, zo redeneert men, de stadsbewoners hebben zo nu en dan toch ook wel behoefte aan de mogelijkheid, in het groen te vertoeven. Waarbij men voorbijgaat aan het feit, dat het gezonder, maar ook goedkoper zou zijn, het groen dan meer naar de stad te brengen. Begrijpelijkwijls gaat men aan deze mogelijkheid liever voorbij, want een dergelijke grondeisende maatregel is, gezien de belangen van projectontwikkelaars, nu eenmaal niet zo eenvoudig door te zetten. Dus bouwt men steden, waarin de grond intens wordt gebruikt, maar dan wel op een wijze die het voor de bewoners steeds meer noodzakelijk maakt met hun vervoersmiddelen een dergelijke onleefbare omgeving te ontvluchten.

Laat ons eens zien, wat die autos dan werkelijk nutteloos verbruiken. Na berekening zal blijken, dat dit rond 40% van de door het verkeer gebruikte energie is. M.a.w.: 60% van de door het verkeer gebruikte energien wordt redelijk verantwoord besteed, indien men uitgaat van het huidige verkeerspatroon. Die 40% komt dan nog voornamelijk voor rekening van stadsverkeer en te hoge snelheden op de grote wegen. Toch is het aandeel in de energiekonsumptie van een gemeenschap voor de auto tussen de 10 en 20 %.

In het huishouden wordt evenveel of meer verbruikt. Laat ons de toestand hier dan eens bezien. Overbodige hulpmiddelen spelen in het oververbruik hier een grote rol. Neem als voorbeeld de vaatwasmachine. Die verbruikt nogal wat en hetzelfde kan worden gezegd van uw zeer luxe roterende grill, de meeste warmwater apparaten enz.

Om van de wasdroogmachine maar te zwijgen. Goed, nemen wij als voorbeeld de vaatwasmachine. Wat kost die aan energie en materialen? Rond 300% meer dan afwassen met de hand, terwijl men wel minder bezig is, maar het proces zelf bovendien een langere tijd vergt.

Kijk eens naar de mensen die ingewikkelde elektrische en andere fornuizen bezitten. Het werkelijk nuttig gebruik daarvan bedraagt per dag rond 1½ uur. De energie die in die periode verbruikt wordt, ligt echter rond 25% hoger dan bij een ouderwets kolenfornuis, dat dan bovendien nog de gehele dag warmte gaf en de mogelijkheid bood, steeds over enig warm water te beschikken. Is het dan werkelijk zo wenselijk, dat alle mensen de mogelijkheid bezitten, zich dergelijke machines aan te schaffen? Het is maar, hoe je de zaak beziet.

Laat ons de oliecrisis eens nader bezien. Al snel blijkt, dat rond een derde van de olie gebruikt wordt voor de industriële vervaardiging van allerhande producten. Zijn die dingen nu werkelijk nodig en onvervangbaar? Denk eens aan alle polyesters die worden gemaakt, aan alle kleur en smaakstoffen op basis van aardolien. Zelfs uw zepen en de geurstoffen daarvan blijken voor een - soms groot - deel uit aardolien ontwikkeld te zijn. Ook het vanillesmaakje van de vla, die uw dienstwillige melmen elke dag zo lekker vers bij u thuis brengt, blijkt uit aardolie gemaakt te zijn.

Het wordt tijd ons te realiseren, wat er feitelijk aan de hand is. Wij hebben in feite niet alleen te maken met een "energietekort", maar met een verschuiving: het gebruiken van steeds meer energiebehoudende materialen om daaruit vervangende producten te vervaardigen.

Het veelvuldig en vaak onnodig gebruiken van dergelijke z.g. vervangende producten betekent dus in feite een verspillen van energie. In enkele gevallen is er geen andere weg indien men de noodzakelijke levensbehoeften wil blijven leveren. Hitler in zijn dagen liet b.v. reeds uit steenkolen allerhande producten maken, van vliegtuig benzine tot boter toe. Die laatste zag er zelfs ontzetten mooi uit, al was zij niet te eten. Ook kleurstoffen werden uit kolen vervaardigd, maar ook wel stoffen die voornamelijk werden toegepast voor het lagere van geschut.

Je krijgt op de duur gewoonweg het gevoel, dat door het zoeken naar goedkopere vervangingsmiddelen voor natuurlijke producten een enorme belasting van alle energiereserves op aarde is ontstaan. Ook daar zou men veel kunnen sparen, door terug te grijpen naar de mogelijk iets duurder, maar gemeenlijk ook beter houdbare natuurlijke grondstoffen.

Wanneer men beweert, dat dit economisch te schadelijk zou zijn en bovendien de verkoopbaarheid van vele vooral luxe producten zou verminderen, wordt duidelijk, dat wij niet alleen in het geval van autoverkeer, maar ook hier vooral tegen een mentaliteit te kampen hebben.

O, ik besef wel, dat het kostenverhogend werkt wanneer men alle goedkope radios, - om een voorbeeld te geven - weer van houten kastjes zou gaan voorzien en Bakeliet of net op een ander materiaal gelijkende plastics zou weren. Maar de klank zou er zeker beter op worden. Zoals linnen altijd nog heel wat gezonder en beter is als bekleding voor meubelen dan kunstvezels.

Houdt je rekening met de levensduur enz. plus het onvermijdelijke hoge energieverbruik bij vervaardiging van de vervangende stoffen, dan kom je al snel tot de konklusie, dat door het gebruik van dergelijke materialen wel de aanschaf van d.e. producten goedkoper wordt, maar dat gezien te verwachten levensduur in feite de vervangende producten gemeenlijk even duur of duurder zijn.

In dergelijke z.g. goedkope producten - ik laat de z.g. wegwerpproducten nu maar even buiten beschouwing - wordt naar verhouding erg veel energie gestoken en bovendien worden grondstoffen gebruikt, die niet meer te herwinnen zijn.

Ik heb al heel wat gezegd. Maar er is meer: de verzorging van uw huis met energie van verschillende soort als electra en gas, ja zelfs de waterwinning, zijn industriën geworden die zoals bijna alle industriën uitgaan van de groeiende economie en dus alles doen, om steeds meer uit te kunnen breiden en hun bedrijven voortdurend te laten groeien.

Bij nader beschouwing blijkt dat dergelijke vaak als openbare diensten beschouwde bedrijven niet alleen maar u leveren wat u nodig hebt, maar bovendien alles doen wat zij kunnen om het gemiddeld gebruik van huishoudelijke energie op te voeren.

Indien u dit niet gelooft, moet u eens nagaan, in hoe vele toonkamers energieleverende instellingen na de oorlog niet bezig zijn geweest, energieverbruikende toestellen aan de man te brengen en in hoe grote mate daarbij de nadruk lag op die apparaten, die met het verbruiken van energie niet bepaald de zuinigsten waren.

Besef, in welk dilemma men verkeert in deze dagen. Aan de ene kant wil men het energieverbruik wel beperken, maar aan de andere kant wil men vooral zijn productie handhaven. De fabrieken, die op energie verblindende wijze vervangingsproducten maken roepen luidkeels, dat een moderne samenleving zonder hun producten niet denkbaar is, de handel roept uit, dat de goedkope maar uit energiedragers gemaakte - producten voor de werkgelegenheid onmisbaar zijn enz. enz.

Vandaar ook, dat men steeds weer andere oplossingen zoekt om wat energie te besparen. Een van de mooiste is de t.v.-loze dag. Mogelijk is dit haalbaar. Want wanneer je alleen maar alle overbodige kletspraat niet meer uit zoudt zenden, zit je al meteen met twee t.v.loze avonden. Alleen zou men dan ook de uitzendingen die direct of indirect belangrijk heten te zijn voor allerhande politieke partijen dan ook moeten schrappen en daarom zal het wel niet "haalbaar" zijn.

Wanneer je deze en andere voorstellen hoort, vraag je je onwillekeurig af of men langs deze weg ook maar een zeer gedeeltelijke oplossing voor de moeilijkheden zal kunnen vinden. Volgens mij niet. Een oplossing is alleen mogelijk door een geheel andere benadering van het probleem.

Nu zijn er heel wat oplossingen aangedragen, die inderdaad niet vooral uitgaan van beperkingen. Men is b.v. geïntereerd voor het stichten van vele atoomcentrales. Voor de energiebedrijven inderdaad een ideale oplossing: op die manier kun je je omzet verder op blijven voeren en blijven uitbreiden.

Ook heel wat industriëlen zien brood in een dergelijke

benadering van het probleem. Men zou dan immers alles steeds meer op electriciteit gaan doen en dit betekent dat er heel wat geleverd kan worden aan vervangende installaties voor alles, wat nu nog met olie, bezine, kolen e.d. gedreven wordt. Men kan dus uitroepen, dat een dergelijke oplossing ook voor de werkgelegenheid beter zou zijn en bovendien het bedrijfsleven weer gezonder zou maken. Ook de handel ziet er wel iets in, want er zijn weer meer zaken op een winstgevende wijze te verdelen en of de bron van al die energie dan op het ogenblik nog erg gevaarlijk is telt dan niet zo sterk. Daarover praat men dan maar liever niet. Want de economie moet kunnen blijven groeien en de bedrijven moeten verder kunnen uitbreiden.

Wanneer dergelijke mensen dan spreken over de noodzaak een aantal jaren te overbruggen en uitroepen, dat in de olie voor het geïndustrialiseerde westen betekent, dat het voorlopig uit de brand is, bezien zij het probleem volgens mij verkeerd.

En degenen, die menen, dat er coute-que-goute meer olie beschikbaar moet komen, zijn volgens mij helemaal in de olie en steken waarschijnlijk daarbij bovendien nog de wereld in brand.

Het gaat n.l. niet alleen maar over de energiecrisis, waarover men u bovendien waarschijnlijk heeft doodgepraat. Extrapoleren de huidige situatie nu eens even en probeer eens te zien, wat met die crisis al zo in verband staat.

De konklusie is dan volgens mij niet te vermijden dat, juist omdat de economie van de rijkste en best bewapende landen op een toenemend energieverbruik is gebaseerd deze er geen genoeg mee kunnen nemen, wanneer kleine landen de oliëkraan steeds verder dicht gaan draaien en bovendien de olie steeds duurder gaan maken.

Zeker, je kunt in het begin het verbruik van particulieren proberen te beperken, energie duurder makende en zo de winstmogelijkheden handhavende, maar dat kun je ook niet onbeperkt voortzetten.

Gezien de economische opzet is het eenvoudig niet doenlijk, het verbruik werkelijk geheel te beperken en aan te passen aan de werkelijke primaire behoeften. Dit zou tot grote interne moeilijkheden voeren en het "recht op arbeid voor een ieder" mooi op de tocht zetten.

Zelfs wanneer een beperking in feite onvoldoende is en alleen maar een begin vormt, komen de staatslieden, die hieraan werken in grote moeilijkheden. Kijk maar naar Carter, die politiek daarover reeds in grote moeilijkheden is gekomen, terwijl heel wat Amerikanen reeds stellen, dat zij eerst meer benzine en betere olie in het Carter moeten hebben voor zij weer bereid zijn mee te werken aan de voorstellen van hun leiders.

Op het ogenblik dat dergelijke grote sociale structuren geen olie en andere energiedragers meer kunnen krijgen zoals zij deze wensen te verwerven, ontstaat er pressie. Wanneer de staatslieden en grote firmas werkelijk hierdoor in moeilijkheden dreigen te komen, moogt u u indenken wat er zal gaan gebeuren.

Juist: dan wordt het al snel oorlog, ook al noemt men

het dan waarschijnlijk anders en spreekt men over de noodzaak een onderdukt-volk te gaan bevrijden, dat toevallig veel olie heeft of onderneemt men positionele acties om het menselijke onrecht uit te roeien in landen, waar toevallig ook energiebronnen in overvloed zijn. Maar in feite is het een rooftocht.

Maar stel nu eens, dat b.v. Amerika toevallig eens de brutaliteit zou hebben, in de olielanden in te grijpen om natuurlijk de menselijkheid weer te beschermen enz. Zal een land als Rusland op zijn achterste zou blijven zitten?

Of dacht u werkelijk dat, wanneer Frankrijk er in zou slagen in een bepaald deel van de Sahara voordelen te behalen en tot ontginning over te gaan van de daar inderdaad nog aanwezige oliereserves, landen als b.v. Engeland of de grote petrochemische maatschappijen, die daar geen voet aan de grond kunnen krijgen, zonder meer zich bij de situatie neer zouden leggen?

Wanneer een enkel land op een dergelijke wijze zijn energieprobleem probeert op te lossen - en dit is denkbaar - kunt u er zeker van zijn, dat de gehele wereld onmiddellijk komt aanstormen om zijn deel van de buit op te eisen. En wanneer hun eisen niet worden voldaan, zijn zij bereid om desnoods de gehele wereld op te blazen om hun gelijk te halen. Juist door de interne moeilijkheden die in alle westerlijke en sommige andere landen aan een toenemend energiegebrek verbonden zijn, is het gevaar van oorlog dan niet denkbeeldig. Want men zal stellen, dat men niet bereid of zelfs maar in staat is, een aantasting van zijn wijze van leven te aanvaarden, terwijl anderen daarvan geen last hebben.

Men zal zelfs proberen te voorkomen, dat men in feite te zeer afhankelijk wordt van anderen voor de handhaving van zijn economie e.d. En heel wat mensen zullen achter leiders staan, die een dergelijke harde weg willen bewandelen, want zij willen ook een warm huis hebben, autorijden enz. en zonder een dergelijk optreden is de kans daarop nogal beperkt. Leuke vooruitzichten, vindt u ook niet?

De machten op de achtergrond beginnen dit langzaam maar zeker te beseffen, maar zien geen andere uitweg, al zullen zij alles doen wat zij kunnen, om een wereldkonflikt zo lang mogelijk uit te stellen. En er is meer:

Een land dat op het ogenblik beschikt over rijke olievoorraden of andere bronnen van energie - Nederland met zijn gas b.v. - kan zich veel meer permitteren dan de anderen.

Uw land heeft op het ogenblik een van de beste en meest royale verzorgingssystemen op sociaal gebied in de gehele wereld. U weet mogelijk al niet beter meer en roept, dat dit uw recht is. Maar vergis u niet. Dit alles is alleen uw recht en mogelijk dank zij de opbrengsten van het aardgas. Hiermede wordt een deel van de steun, pardon, sociale zorg betaald. Zelfs een groot deel van het ambtelijke apparaat kan tegen de nu geldende beloningen alleen aan de gang worden gehouden dank zij het aardgas en zelfs de vele subsidies op cultureel gebied zijn alleen maar mogelijk door het feit, dat men dit gas exporteert en zich dus niet productieve arbeid kan veroorloven.

Iemand op de achtergrond denkt nu, dat het in verhouding tot de staatsuitgaven maar om enkele millicenen gaat.

Vergis u niet, niet alleen de directe opbrengst is van belang, maar ook de mogelijkheid om, dank zij deze leveringen, betere handelsovereenkomsten te sluiten, goedkoper bepaalde producten te importeren, investeringen aan te trekken e.d. Zoals de inkomende buitenlandse valuta uw banken de mogelijkheid geven, elders meer invloed uit te oefenen dan anders denkbaar zou zijn en zelfs u politici elders op zijn minst beleefder gehoor vinden voor hun voorstellen dan anders het geval zou zijn geweest.

Ik beseft wel, dat men aan deze effecten in dit verband nogal eens voorbij gaat. Toch, dit blijkt wel uit de resultaten die arabische landen in dit opzicht steeds weer boeken, dien je daarmee wel degelijk rekening te houden.

Internationaal betekent dit dat elke kleine nieuwe staat, die in staat is een oliewinning te beginnen en daarbij het beslissingsrecht over de productie grotendeels in eigen hand te houden opeens meneer kan gaan spelen en eisen kan gaan stellen aan de gemiddeld veel beschaafdere landen, die niet in staat zijn voldoende energie op eigen bodem te winnen. Wat in de internationale politiek al tot verrassende effecten heeft gevoerd.

De gehele moderne samenleving is in feite opgebouwd op een te hoog energiegebruik. De eisen van de mensen zijn daarvoor in de meer welvarende landen zo hoog geworden, dat men steeds meer menselijke arbeid - en plooibaarheid - heeft willen vervangen door gemechaniseerde, maar niet zo plooibare werkwijzen.

Neem als voorbeeld computers, die heel wat tijdrovende en veel werkkracht eisende ambtelijke verrichtingen overnemen. Zeker, ook computers maken zo nu en dan fouten, maar ambtenaren maken die ook en bovendien, wanneer het van een computer komt, bemerken vele mensen dat minder snel. En bemerken zij het wel, dat heb je altijd de uitvlucht, dat zijzelf maar steeds weer moeten protesteren, omdat het nu eenmaal niet mogelijk is op korte termijn de programmering van de computer te veranderen.

Maar wat doe je met de beste computer, wanneer er eens een tijdje geen energie is of wanneer er steeds weer grote spanningsverschillen optreden in een elektrisch net door te kleine capaciteit?

Kun je dan de computer gewoon tijdelijk naar huis sturen en de ambtenaren weer oproepen of loopt alles in de war? Het zijn zeker fraaie en schijnbaar zo goed als waterdichte systemen, waarvan men gebruik maakt. Maar stel nu eens, dat de spanning van een net dermate fluctueert, dat dit niet door noodvoorzieningen op te vangen is. De kans is groot, dat uw computer dan na korte tijd geheel onregelmatig is en geheel opnieuw gevoed en gecontroleerd moet worden, waarna een nieuwe programmering eveneens noodzakelijk wordt.

U kent allen de in uw land gebruikelijke richtingsborden op de perrons van de spoorwegen. Realiseert u zich, dat een spanningsval van 12 volt voldoende is, om geheel onjuiste aanwijzingen op de borden te krijgen? Dan wordt de kans groot, dat U naar Arnhem wilt en in Zandvoort terecht komt of omgekeerd, tenzij u met andere middelen controleert of u de juiste trein wel hebt.

-- Kortom: wanneer er geen betrouwbare energievoorziening meer is, wat moet je dan met het merendeel van de moderne verwoorvenheden? Neem een staat als de Usa, die zich voor het merendeel maatschappelijk heeft gebaseerd op de mogelijkheid van een snel persoonlijk vervoer en vraag u af, wat er gebeuren zal, wanneer men niet meer over de nodige brandstof en dus snelle vervoersmogelijkheden kan beschikken. Een klein voorproefje van hetgeen daaruit voort kan komen hebt u al kunnen zien aan hetgeen er in Californie is gebeurd.

Het antwoord dat je gemeenlijk hoort op dergelijke opmerkingen is de stelling, dat men er dan voor moet zorgen, dat er andere vormen van energie beschikbaar komen. Maar zelden hoor je iemand reageren met de opmerking, dat wij dan beter eens na zouden kunnen gaan, hoe de mensen rationeler zouden kunnen produceren en leven, zodat de energie die er is voor werkelijk belangrijke zaken bewaard kan worden.

Wanneer de mensheid deze weg in zou kunnen en willen slaan, zou er heel wat ellende vermeden worden en zo er heel wat dreigend oorlogsgevaar voorkomen kunnen worden. Maar ja, met een dergelijke benadering zouden er te veel heersende belangen geschaad worden.

Een ander punt: men hoort zo hier en daar nog wel eens spreken over een vrije-markt- economie. Zoals u zult weten bedoelt men hiermede voornamelijk, dat vraag en aanbod in wisselwerking de prijs van een product bepalen. Op zich een mechanisme voor de markt, waardoor op langere termijn overproductie wordt voorkomen en een soort balans tussen vraag en aanbod tot stand wordt gebracht zonder ingrepen van buitenaf.

Maar voor heel wat mensen in deze tijd zou dit onaanvaardbaar zijn. Want iemand die produceert is dan een soort speculant geworden. En dat geldt b.v. ook voor de boeren.

Men organiseert zich en vecht dus voor vaste, gegarandeerde minimumprijzen, die het risico van grote verliezen opvangen. Dan gaat men verder en eist een minimumprijs, die voor een ieder, die het product voortbrengt enige winst betekent.

Voor de betrokkenen is dat heel erg aangenaam: zij behoeven geen risico's te nemen en zijn verzekerd van een redelijk inkomen voor hun werk. Maar gelijktijdig betekent het, dat het er niet meer zo op aankomt, wat je produceert of verbouwt en hoeveel. Want je krijgt er immers toch altijd wel een aanvaardbare vergoeding voor, nietwaar.

Alleen betekent dit natuurlijk wel weer, dat een ieder als basis-product zoveel mogelijk zal produceren van een product, waarvoor hij van een redelijke prijs zeker zal zijn. Marktoverschotten zijn het onvermijdelijke gevolg van een dergelijke benadering.

Vraag u echter eens af, hoeveel landbouwgronden, maar ook b.v. meststoffen en de energie, die voor de mechanische bewerking van de producten nodig is, hierdoor in feite nutteloos te loor gaat en ten hoogste terecht komt in een boter, vlees, graan of andere "berg".

Iemand, die zijn verstand gebruikt en die overschotten ziet en dan constateert dat de prijzen van het product een hoger gebruik daarvan zelfs nog in de weg staan, zal zich

volgens mij toch af gaan vragen, waarmee men in feite bezig is en zelfs de betrokkenen zullen op een gegeven ogenblik het gevoel hebben, dat zij middels heffingen - die de prijs van hun product hoger en dus minder aantrekkelijk maken - bezig zijn hun eigen ondergang te subsidiëren.

Voor mij ligt het antwoord niet in het huidige systeem, dat tot verspillingen van allerlei aard voert. Volgens mij heb je de keuze, een boer een vast inkomen te garanderen onafhankelijk van zijn productie dan wel te kiezen voor de vrijheid om als boer te produceren wat en zoveel jemaar wilt onder konditie, dat je je producten dan ook allen verkoopt en wel voor de prijs, die je er voor kunt krijgen.

U denkt: boeren, eeg, daarover is al zoveel geklaagd. Maar zien wij in feite niet hetzelfde gebeuren met grote bedrijven? Wanneer er hier b.v. een grote werf is, die telkens weer ettelijke miljoenen aan steun van de staat nodig heeft om te kunnen blijven draaien, wat is er dan aan de hand?

Het betekent zonder meer, dat u allen als belastingbetalers moet betalen voor iets, wat de werf zelf in feite niet meer kan. Zijn de loonkosten te hoog? Laat die werf dan maar sluiten. Zij zal dit, gezien het daarin belegde kapitaal, heus niet doen, voor het werkelijk noodzakelijk is. Dan zouden de arbeiders voor de keuze komen te staan, te werken voor het loon, dat zij commercieel gezien werkelijk waard zijn of niets te doen. Vreed, maar natuurlijker dan systemen waarbij de gemeenschap voortdurend grote sommen belegt in falende ondernemingen en toe moet zien, hoe dergelijke bijdragen steeds weer op wonderlijke wijze een neiging tot snel verdwijnen vertonen, waarna de volgende hulpkreet weer klinken zal.

Of neem als voorbeeld een instelling als de NS. Wanneer je tekorten steeds weer door de staat worden aangevuld, kun je perfectionistisch te werk gaan en desnoods voor elke man die langs de lijn werkt er 10 op kantoren zetten. Dat is dan gemakkelijk genoeg.

Wanneer echter gaat blijken, dat het vervoer in deze vorm te duur begint te worden, moet je naar andere wegen zoeken. Onze vriend van Agt zou van heel wat bestekzorgen verlost zijn, wanneer de staat de tekorten van de spoorwegen niet behoefde te betalen. Minstens één lade van zijn cassette zou opeens weer vol zitten met de nodige pecunia. En dat alleen door het wegvallen van de subsidiëring op het openbaar vervoer.

Maar, zo roepen de mensen dan, dit is onvermijdelijk. Dit vervoer is zo noodzakelijk. Maar als dat werkelijk waar is zou het dan niet redelijker zijn, een ieder de werkelijke kosten te laten betalen?

En indien dit niet haalbaar is, waarom dan niet elk gezin aanslaan met een bepaald bedrag per hoofd en van het openbaar vervoer een vrije faciliteit gemaakt? Desnoods laat je de mensen stemmen, of zij het met een dergelijke maatregel eens kunnen zijn dan wel er de voorkeur aan geven de werkelijke prijs te betalen.

Op deze wijze zou je volgens mij op meerdere gebieden gelden vrij kunnen maken. Hierdoor zou niet alleen de overheid haar taken beter kunnen volvoeren, maar zou ook heel wat energie gespaard kunnen worden.

- Kiest men voor het betalen van de volle prijs, dan kunnen de diensten van de spoorwegen aanmerkelijk eenvoudiger worden zonder onbevredigend te zijn; kiest men voor de vrije voorziening openbaar vervoer, dan zullen heel wat autos blijven staan, zodat zowel benzine- energie - als ook aanleg van wegen - energie plus grondstoffen en manuren - gespaard worden.

- Maar daarvan zal het voorlopig wel niet komen: mensen hebben nu eenmaal een mentaliteit, waardoor zij al hun bestaande voorrechten willen handhaven en dezen alleen uitgebreid willen zien, echter zo mogelijk zonder dat daar enige verzwarende lasten of inspanningen tegenover komt te staan.

- Het lijkt nu mogelijk, of ik de arbeiders hun loon en hun bevochten voorrechten misgun. Dat is zeker niet het geval. Maar een bedrijf, dat niet op steun van buitenaf kan rekenen, zal er zorg voor moeten dragen, zich niet uit de markt te prijzen. Het betekent, dat meerdere traditionele industriën in uw land weg zouden vallen, maar ook, dat andere industriën vooral van kleinere omvang een redelijke kans zouden krijgen zich te vestigen, daar zij van de onredelijke concurrentie van grote in feite door bijdragen, belastinggunsten, vestigingsbijdragen tot oneerlijke concurrentie in state ondernemingen, die bovendien gemeenlijk met buitenlands kapitaal werken, dan bevrijdt zouden zijn.

- Zeker, het betekent, dat men het personeel niet meer zal kunnen belonen voor zijn werkzaamheden volgens de eisen die dit personeel stelt, maar alleen volgens de mogelijkheden van het bedrijf zelf. Gemeenschappelijke cao's en dergelijke zaken zouden verdwijnen. Maar de economie zou heel wat gezonder worden en de werkgelegenheid zou, na een korte explosie van werkeloosheid, zeker weer snel toe gaan nemen. Maar ja, dan zouden heel wat mensen een stapje terug moeten doen en vaak zelfs een heel flinke stap. En daarom kan dat natuurlijk niet, is het niet haalbaar.

- Dit alles, terwijl u zit te wachten of er nu eindelijk eens iets geestelijks komt. Luister dan maar: Wanneer wij in onszelf wat meer vrede kunnen vinden, hebben wij naar buitentoe in feite minder nodig.

- Wanneer een mens weer leert, meer op zijn innerlijke stem te betrouwen, zullen vele politieke uitzendingen enz. overbodig worden. Rooie hanen, kippen en wilde wijven kunnen zich dan hun aanzijdig voorlichtend gebazel beter sparen. De mens neemt dan liever de tijd, om zelf eens ergens over na te denken en verwerpt alle voorgekauwde meningen.

- De mensen zouden trouwens ook niet meer een sterke behoefte hebben aan geluidsproductie gedurende al hun wakende uren, muziek en harde als het kan, alleen maar om te voorkomen dat je door een langere stilte onverhoeds met jezelf gekonfronteerd wordt.

- En op vrije dagen zullen de mensen minder geneigd zijn met hun auto 120 k.m. ver te rijden om met de kinderen naar een hertekamp te gaan kijken, die je vlak bij mogelijk nog mooier kunt vinden om, na de consumptie van een ijsje de afstand in omgekeerde richting af te leggen, opdat wij toch vooral het gevoel zullen hebben, er op zondag eens lekker met zijn allen opuit te zijn geweest.

U lacht en beschouwt dit als een aardige parodie. Maar zij ligt zeker dichterbij de werkelijkheid dan u schijnt te veronderstellen.

Wanneer een mens innerlijk rust gevonden heeft, zal hij ook bewuster gaan kiezen voor alles, wat hij doet en zal ook bewuster uitgaan van zijn werkelijke behoeften. Zo iemand kun je wel 500 droomkeukens onder de neus draaien, maar hij komt niet meer onder de indruk van alle overbodigheden, omdat hij weet, wat hij werkelijk nodig heeft en daarmee wil volstaan.

Wanneer men dan met een keuken komt met alles ingebouwd tot de spoelautomaat toe, dan rekent hij: wij zijn met 2 personen thuis. De afwas kost mij gemiddeld 20 minuten per dag en maximaal 80 cent aan water enz. Uw machine is niet alleen duur, maar kost bovendien voor afwas per dag f4.-, terwijl ik zeker een kwartier bezig ben met inladen en uithalen. Ik ben niet zo gek, dat ik voor een besparing van een paar cent alle werk wil doen, maar een hoge investering plus nog eens ruim 3 gulden om per dag hoogstens 8 minuten te sparen is mij te veel.

En laat ons nog even een stap verder gaan. Er zijn in deze dagen heel wat ondernemingen die bezig zijn u tegen betaling geestelijk te verheffen. Men licht u voor, door en op. En veel zou overbodig worden, wanneer de mensen weer normaal als medemensen tegenover elkander zouden staan en niet alles zouden omrekenen in geld.

Je hebt geen sociale gezinsverzorgster nodig, wanneer de burens bereid zijn, een handje te helpen. Maar ja, dan moeten de mensen ook bereid zijn, voor elkaar op te komen.

Het is het feit, dat de mensen van deze tijd niet meer bereid zijn, de zorg voor een ander, de verantwoordelijkheid voor een ander zonder hoge vergoeding op zich te nemen, waardoor vele sociale instellingen noodzakelijk worden. Instellingen, waarin het werkelijk persoonlijk contact en saamhorigheidsgevoel gemeenlijk geheel of grotendeels ontbreken. Het gevolg is, dat er zoveel sociale instanties in het leven zijn geroepen, dat het ambtelijke bestaan daarvan alleen al a-sociaal is.

Volgens mij wordt door al deze instellingen het werkelijk sociaal gevoel bij de mensen vaak sterk ondermijnd en, waar het als nog bevorderd wordt, op een zodanig eenzijdige wijze ontwikkeld, dat het verantwoordelijkheidsgevoel van de mens voor zijn gemeenschap er gemeenlijk zwaar onder te lijden heeft.

Het gevolg is, dat de mensen eerder ontevreden worden en niet werkelijk meer gelukkig kunnen zijn, terwijl de resultaten die behaald worden, al tijd nog weer anders uitvallen dan bij een handelen uit gemeenschapszin het geval zou zijn geweest.

Om het heel eenvoudig te zeggen: wanneer je nu werkelijk vindt, dat de straten te vuil zijn, is het niet het meest afdoende middel wanneer je een actie begint tegen een volgens jou niet juist functionerende reinigingsdienst. De beste oplossing is, dat allen, die anders aan de actie deel zouden hebben genomen eenvoudig in hun omgeving even het teveel aan vuil, dat zij konstateren, wegvegen. Iets, wat niet veel tijd meer zal kosten

dan alle vergaderingen, demonstraties en acties. Bovendien zal men in die buurt dan minder geneigd zijn, alle vuil maar eenvoudig op straat te werpen.

Geestelijk is het al precies zo. Wanneer je leert naar je innerlijke stem te luisteren, heb je heus geen bisschop, dominee of goeroe nodig om je te vertellen, hoe je er geestelijk voor staat.

Heb je een bepaald geloof, danvaard uit traditie of overtuiging zo kun je aan de hand van je innerlijke stem, je gevoelens en werkelijk geloof ook daarbinnen de juiste richting altijd weer kiezen.

Dan is God vlak bij je en heb je geen behoefte meer aan dure propaganda-apparaten, vrome dressuur of konfessionele geitenfokkersverenigingen e.d.

U lacht, maar vooral de katholieken waren daar vroeger heel sterk in. Die hadden overal katholieke verenigingen, zelfs een geitenfokkers vereniging en wanneer je dan op zondag naar de hoogmis ging, kom je alle geiten zien zitten aan de rechterkant van de kerk.

In de mens bestaan alerhande krachten en mogelijkheden waarvan hij een veel beter gebruik zou kunnen maken. Een mens heeft mogelijkheden genoeg. Maar zelfs zijn manipulatiemogelijkheden buit de doorsnee mens onvoldoende uit. De mens kan zelf creatief zijn op 1001 manieren. Hij kan zelf muziek maken, schilderen, verhalen vertellen, dansen, knutselen, uitvinden, lachen en laten lachen. Alles uit eigen kracht.

Maar het zelfdoen is tegenwoordig een onvermijdelijk huiselijk kwaad geworden en verder laat men als het even kan anderen alles opknappen. Anderen bedrijven voor u sport, spelen toneel, denken voor u, zorgen voor muziek, waarbij u niet hoeft te denken. Zelfs de echte volkshumor lijkt uitgestorven te zijn. Wanneer je al eens een grap hoort is het gemeenlijk een politieke mop die eigenlijk niet erg leuk is of een vette mop die meer onzindelijk overkomt. U niet, natuurlijk, u vertelt alleen goede grappen.

Maar denk even na. Is het niet belangrijker, dat de mens zelf stoffelijk en geestelijk een ontplooiingsmogelijkheid vindt dan dat alles door anderen voor hem wordt gedaan, hoe perfect dat mogelijk ook gebeurt? Is het niet belangrijk, dat de mens in alles vooral zichzelf kan zijn?

Wanneer meer mensen innerlijk tot rust zouden komen en daardoor ook meer bereid zouden zijn, een ieder zelf te laten opkomen voor de consequenties van zijn eigen bestaan, zou dit voor sommige mensen mogelijk hard aankomen, maar de samenleving als geheel zou er aanmerkelijk beter door worden.

Wanneer je verder nadent besef je, dat dit ook zelfs een aanmerkelijke besparing op zou leveren t.a.v. aangeleverde energie denk je onwillekeurig: was het maar zover, want daarvan zou de wereld een heel eind opknappen.

En bovenal: de mensen zouden zich weer wat meer bezig gaan houden met de werkelijkheid, ook met de geestelijke werkelijkheid. Het is natuurlijk erg leuk voor U, wanneer u een hoger AOW krijgt. Maar daarvan geniet je gemeenlijk niet al te lang en aan onze kant wordt zoiets niet uitgekeerd. Daar heb je meer innerlijke harmonie en begrip van verbondenheid nodig om

een redelijk gelukkig bestaan te kunnen beleven.

Of denkt u mogelijk, dat wanneer je doodgaat al je verworvenheden, vacantiedagen en uitkeringen meegaan? Vergeet het maar. En met al dat bezit, dat u mogelijk zo spaarzaam bijeen hebt gehouden, weten uw erfgenamen wel raad - wanneer zij tenmonste nog iets overhouden nadat de staat het zijne heeft gepikt.

Geestelijk heb je besef nodig, levensvreugde, aanvaarding, een vrijzijn van schuldbesef. Die dingen tellen. En dat zijn heel andere dingen dan die maatschappij waarin u leeft gemeenlijk pleegt op te leveren. Vergeef mij de opmerking.

Kijkende naar alle energieproblemen, die de laatste tijd in uw wereld zo luidruchtig geetaleerd worden is het eerste wat mij opvalt de egoïstische wijze, waarop de mensen op een dergelijke aankondiging reageren. Toen een beperking van de benzinelevering in bepaalde landen werd aangekondigd zijn er zelfs mensen geweest, die heel grote tanks in hun tuintje hebben begraven om vol te gooien, opdat zij, wanneer anderen die mogelijkheid niet meer zouden hebben, tenminste ook nog zouden kunnen rijden. En dat waren zeker niet degenen, die eigen vervoer het hardste nodig hadden.

Zoals er grote en kleine bedrijven zijn geweest, die onmiddellijk begonnen bepaalde stoffen te hamsteren onder het motto: nu kopen betekent, dat wij ons product nog kunnen leveren wanneer anderen dit niet meer kunnen en dus tegen een prijs die het ons mogelijk zal maken, ondanks alles in weelde voort te gaan.

Zelfs kleine bedrijven hamsteren nu al om later zwart en tegen een hogere prijs te kunnen verkopen, wanneer de nood werkelijk aan de man zal komen onder het motto: dat is meegenomen en die extra winsten blijven dan meteen lekker buiten de belastingen.

Een wonderlijke mentaliteit, die zelfs bij de landen onderling een rol speelt. Men weet, dat er iets moet gebeuren, maar weigert men anderen te samen een werkelijk nuttige maatregel te nemen onder het motto: wij moeten eerst aan onze kiezers denken. Wij zullen alleen meewerken, wanneer men volledig rekening wil houden met onze belangen. Egoïsme en anders niet dus.

Denkt u, dat in een dergelijke wereld het probleem werkelijk tijdig kan worden opgelost of bent ook u van mening dat men te lang er naar zal streven alles bij het oude te houden? Of denkt u misschien, dat problemen op de lange duur zichzelf oplossen?

Uw huidige kabinet herinnert mij aan de straatvegers die je vroeger langzaam langs de goot het vuil vooruit zag vegen in de hoop, dat tegen het ogenblik dat zij een hoek bereikt zou zijn een maat op zou duiken, die het dan wel in zijn karretje zou vegen. Hun hoop scheen te zijn, dat zij zo langzaam en zorgzuldig tewerk konden gaan dat een ander het vervelende opscheppen en in de wagen vegen voor hen op zou knappen.

Is dat geen manier van doen? Maar iedereen doet het toch? Carter doet het, Zelfs Thatcher zal het moeten doen, in elke kring doet men het. Dus maak nu van Agt er geen groot verwijt van, dat hij zich naar de gangbare afschuifpraktijken schijnt te voegen.

Leiders die met problemen geen raad weten, schuiven die overal voor-zich uit in de hoop, dat er toch nog een oplossing zal komen en spelen daarbij een beetje komedie. Maar gelijktijdig bevorderen zij door hun houding het egoïsme bij hun volgelingen en scheppen zij een groeiend onbegrip voor de werkelijke toestand.

Hoe kun je dan verwachten dat, wanneer over een aantal jaren de bom werkelijk barst, de gewone mensen nog verstandig en redelijk kunnen reageren? Zij zullen stellen: een ander heeft nog iets, dat zullen wij eerst maar eens pakken en dan zien wij wel weer verder. Wat er dan van de wereld uiteindelijk over zou blijven kunt u zich wel voorstellen: enkele minder radioactieve plekken te midden van blauwlichtende vlakten vol as. En mensen, die zichzelf met veel ellende moeite en nood nog mogelijk enige tijd in leven kunnen houden op basis van hun eigen energie. Want alle energie die er nog was heeft men verder gebruikt om tegenstanders de lucht in te jagen.

Vertrouw a.u.b. niet op de Salt-acorden, die in deze dagen worden afgesloten worden, want die moet u wanneer het er op aankomt met meer dan een enkel korreltje salt nemen. Besef dit alles. In de olie, uit de brand? Er lijken oplossingen gegeven te worden, zeker. Maar besef dat men dit niet zal nemen. Besef ook dat, zolang men maar werkelijk spaarzaam met energie om wil gaan, nog voor enkel duizende jaren uw wereld aan het draaien gehouden kan worden, zodat er alle tijd is om naar andere bronnen om te zien, wanneer men zich maar wil beheersen en zijn egoïsme terzijde wil stellen voor het algemeen belang.

Het enige wat nodig is, om deze tijdspanne te winnen is het overschakelen van overmatig energie en grondstof gebruik naar een doelmatig en spaarzaam energie en grondstoffen gebruik. Dan is er tijd te over om een oplossing te vinden. Maar zolang de huidige mentaliteit gehandhaafd wordt, heeft men nog slechts een beperkt aantal jaren voor de bom barst.

Zeker zal men weinig of niets op dit gebied bereiken zolang men de materie als het belangrijkste ziet en alle geestelijke belangen als zaken van de tweede orde beschouwt. Want zelfs wanneer het gaat om geestelijke en geloofszaken in deze dagen is men geneigd dezen te vertalen in termen van sociale beweging en niet te zien als aanleiding tot een noodzakelijke verandering van mentaliteit.

U zit opgescheept met een wereld, waarin mensen alles verkeerd bezien, een wereld, waarin de mens langzaam maar zeker tot een eenvoudige factor is geworden in een gekomputeriseerd bestuur. Alles draait bij u om rentabiliteit en massaliteit. Persoonlijk initiatief wordt steeds meer beperkt, de mogelijkheid zelf te denken en je op grond van feiten een eigen mening te vormen wordt voor steeds meer mensen beperkt. Zelfs geestelijke waarden dreigen meer en meer eerder tot een ontvluchting te worden aan de pressie van de materialistische maatschappij waarin men bestaat dan te voeren tot een werkelijke erkenning van de grotere werkelijkheid, waaruit men in feite leeft.

Zelfs kerken ziet men in uw dagen weer in hun eigen onzekerheid grijpen naar uiterlijkheden, gezag en gehoorzaamheid

aan de regels, waarbij het innerlijke beleven van de mens in feite niet eens meer aan bod komt. Is het niet verschrikkelijk dat de mensen systemen ingedramd krijgen die het hen onmogelijk moeten maken zelf te denken ook buiten de door overheden daarvoor gestelde regels. Toch is dat nu uw wereld, uw wereld die spreekt over vrijheid maar die bezaaid is met concentratiekampen. Een wereld, waarin kinderen vermoord kunnen worden alleen omdat zij toevallig iets niet willen wat een machthebber wel wil, waarin mensen alleen omdat zij ergens anders heen willen gaan worden opgesloten in gekkenhuizen en kampen, waarin grootgrondbezitters stilziggend wordt toegestaan hun macht en bezit te verdedigen door hun burgers de grond in te bombarderen. Dat is uw wereld uw energieverslindende wereld. Uw wereld met haar verheerlijking van het bezit en de stoffelijke werkelijkheid.

Dat is die wereld, die nu in gevaar is gekomen. In de olie, uit de brand? Vergeet het maar. Hebt u nog commentaar? Wat u kunt doen? U kunt de wereld moeilijk veranderen, maar u kunt wel uzelf, uw eigen wijze van leven en denken veranderen en uw eigen innerlijke gevoelens laten spreken, weigerende om nog te leven volgens de niet met uw wezen strokende maar algemeen aanbevoeg en metode en te concurreren met de bureu. Leef op basis van allés, wat u zelf op dit ogenblik als juist aanvoelt.

Alleen op deze wijze kunt u een begin maken met een vernieuwing die nodig is. Er zijn mensen, die dit al doen. -
Waarom dus voortgaande op de oude stelling uw leven laten bepalen door de leuzen van anderen, advertenties, die u ook in het ootje proberen te nemen en niet zeggen, waar het op aankomt en die heerlijke artikelen, die het tegenwoordig een ieder mogelijk maken te spreken over zaken, waar men niets vanaf weet.

x -- Wanneer de mensen niet uit zich veranderen is er dan een macht, die hen tot verandering kan dwingen?

- De mensheid moet haar eigen lot doormaken. Indien u denkt, dat de geest in zou moeten grijpen om menselijk lijden te voorkomen en de mensheid tevreden te stellen dient u wel te begrijpen dat een geest die bewustwording zoekt geen baby is, die van hogerhand een suikerdot in de mond gestopt krijgt opdat hij niet schreeuwt.

De mensheid moet de konsekwenties van haar eigen handelen en denken moeten aanvaarden, ook al zal men vanuit de geest alles doen om het ergste zolang het maar mogelijk is te vermijden. Maar veranderen moet men zelf.

Van alle kanten worden door ons de mensen erop gewezen dat het belangrijk is, weer zich meer voor hun medemensen aansprakelijk te gevoelen en zichzelf in eisen etc. wat meer te beperken. De gode wil is er vanuit de geest wel degelijk. Maar wanneer de mensen niet willen, de een blijft wachten of de ander misschien eens een begin zal gaan maken, komt onvermijdelijk en uiteindelijk de grote klap.

-- Vanuit de geest kan niet worden ingegrepen worden omdat nu eenmaal de geestelijke bewustwording in de stof door de mens zelf volbracht moet worden en alleen volbracht kan worden aan de hand van eigen besef, streven en de wetten van oorzaak en gevolg. De enige, die hierin verandering kan brengen is God. Is dit voldoende?

x U bent nogal pessimistisch. Ofschoon ik het grotendeels met u eens bent, hebt u volgens mij geen weg-aangegeven langs welke de mentaliteit kan veranderen, men weer besef krijgt voor plichten en niet alleen spreekt over rechten etc.

- Ik ben mogelijk onduidelijk geweest, maar heb duidelijk gesteld, dat men de gang van oorzaak en gevolg moet beleven om beter te beseffen wat men is en wat men in feite doet.

Wanneer iemand een medemens vermoord kun je vergoelijkend zeggen, dat dit eendaad van affect was, in feite een soort ziekteverschijnsel. Ergens is dit waar, maar moet dit een reden zijn, om zo iemand een zo gemakkelijk mogelijke straf met zoveel mogelijk luxe te geven? De daad heeft een onherstelbaar gevolg gehad en de betekenis kan alleen beseft worden, wanneer men met de zaak voortdurend gekonfronteerd is geworden onder niet al te aangename omstandigheden.

Ik kan de menselijke benadering wel begrijpen, maar wanneer je iemand de ernst van zijn misdragingen onder ogen wilt brengen is zachtheid niet bepaald de meest juiste benadering. Medemenselijkheid, ja. Overmatige zachtheid? Neen.

- Geef mensen die iets verkeerd hebben gedaan de kans om werkelijk te boeten en geef hen geen behandeling met zoveel luxe, dat in feite alleen het niet vrij zijn nog de "straf" uitmaakt. Want dan bereik je alleen maar, dat men zijn eigen misdragingen niet meer wil beseffen en de vrijheidsberoving in feite ondergaat als een aantasting van rechten, die om wraak schreeuwt.

Dood iemand een ander zonder opzet, maar wel met schuld, dan is dat erg vervelend voor zo iemand. Je kunt natuurlijk stellen, dat zo iemand met een hoge boete en de onttrekking van een rijbewijs al voldoende gestraft is. Maar daarmee maakt u de misdrijving in feite tot iets onbelangrijks. Verplicht zo iemand liever, zijn leven lang of bij minderjarigen tot de meerderjarigheid van hun slachtoffers voor dezen te zorgen. Een harde straf, zeker. Maar ook een straf, die zowel de dader als anderen potentiële doders door ongeluk konfronteert met de werkelijke konsekwenties van hun onachtzaamheid.

In uw dagen worden alle dingen wat vergoelijklijk, goedgepraat en zoet gepraat en de werkelijke konsekwenties van hetgeen men zich ten schulde laat komen worden zo verhuld. Op die manier bereik je niet alleen dat de mensen steeds meer over hun rechten en steeds minder over hun plichten nadenken, maar zelfs, dat men mensen, die nogwel een bepaalde moraal bezitten voor dwazen uitmaken zal, omdat zij immers niet genoeg van het leven en hun medemensen weten te profiteren.

- De profijt-mogelijkheid van misdrijf moet je niet doen, het zich onttrekken aan taken, verplichtingen e.d. moet men hard aanpakken. Niet, omdat men dit de mensen niet gunt, maar omdat die weg de enige is, die weer voeren kan tot een toenemende zelfdiscipline en daarmee een mogelijkheid een betere geestelijke bewustwording te vinden en gelijktijdig vele stoffelijke problemen sneller op te lossen. Ik hoop dat dit in het kort weergegeven beeld voor u voldoende is. Want alleen door de door mij gegeven benadering is het mogelijk, de mens te konfrontereren met de werkelijkheid, waarin hij leeft en met zichzelf.

Maar ja, in een wereld, waarin een ieder besluit niets te doen wat voor hemzelf niet aangenaam is onder het motto, dat men deze problematiek niet kan overzien, zal men deze raad volgens mij zeker niet opvolgen, omdat men bang is, grote weerstanden op te roepen.

Hiermede moet ik werkelijk gaan besluiten. Ik heb u een weg aangegeven, al weet ik, dat niemand die wil bewandelen. Ik gaf u ook mogelijkheden, om tenminste iets te veranderen. Denk er over na en, zo u ze aanvaardbaar acht, doe er iets mee.

Bent u van mening, dat ik wel erg pessimistisch ben geweest, dan moet u wel beseffen, dat ik de toekomst extrapoleerde en dus nietsprak over hetgeen vandaag en morgen kan gaan gebeuren. Maar wanneer er niets verandert is de oorlog, waarover ik sprak, binnen rond 5 jaren wel degelijk een mogelijkheid. Want dat is zeker geen denkbeeldig gevaar. En wanneer de mensen voortgaan zoals zij nu doen is een algehele economische instorting gepaardgaande met enorme prijsstijgingen en feitelijke inflatie van rampzalige omvang ook niet meer te vermijden.

Wie het heden beziet, kan dit alles reeds nu ook op zuiver redelijke basis beseffen. Denk over al die problemen van deze dagen en hun mogelijke ontwikkeling nu eens na en vraag u dan af wat, vanuit uw standpunt, de oplossing is daarvoor zonder onrechtmatig anderen op te laten draaien voor uw eigen wensen en verlangens, uw "rechten".

Wanneer u dit werkelijk ernstig doet heeft u naar ik meen een stukje bijgedragen tot een verbeteren van uw bewustwording zo goed als van uw stoffelijke wereld.

Goeden avond.

(bekort)

-0-0-0-0-0-0-0-

Goeden avond vrienden.

In het tweede deel van de avond houden wij ons altijd meer bezig met esoterie mystiek en kortom met al die zaken die anders vaak in het vergeetboek raken. Want je hebt zowel de innerlijke wereld nodig als de wereld buiten je, wanneer je werkelijk en bewust wilt leven.

De mens in zichzelf is een kompleks geheel. Hij is op gebouwd uit een aantal beseffdrempels, een aantal verschillende voertuigen en bovendien uit verschillende vormen van kracht.

Wanneer je probeert als mens in de stof dit alles te overzien zal het beeld vaag blijven: wanneer het ik voor een kort ogenblik zijn totaliteit benadert verwaasd voor het stofbeseff de wereld, zijn er geen klanken, kleuren en zelfs geen gevoelens meer. Alles wat je je herinnert is een ijlheid, die bijna verblindend is en een gevoel van de diepste vrede. Daarna keer je tot je waakbewustzijn terug en vraag je je af, waarom het leven niet altijd zo kan zijn.

Wij leven als facet van onze werkelijke persoonlijkheid, zowel in de stof als mede in verschillende sferen. Wij zijn een deelting en al wat wij kunnen uiten vormt altijd maar een beperkt deel van onze werkelijke persoonlijkheid. Maar al wat voor ons b.v. met de stof samenhangt speelt in het stoffelijke

beseffen een grote rol. 'Je kunt belevingen uit andere levens in de materie vervlechten in je voorkeuren en afkeer en zelfs de geestelijke richting die je eens in een ander leven bent ingeslagen heeft een grote invloed op de manier, waarop je het geloof gaat beleven en interpreteren, dat je wanneer je op aarde geboren bent steeds zal worden voorgelegd.

Misschien is het de onvolledigheid van uiting waardoor men als mens bijna altijd een gevoel van onvolledig zijn blijft behouden. Je weet dat er meer is, maar je weet niet wat.

Ook wanneer je heel diep in jezelf zoekt, kun je op vele voor jou toch werkelijk heel belangrijke vragen geen antwoord vinden. Want het antwoord, dat daarop gegeven is zal steeds weer het geheel van je persoonlijkheid, je geheel ik, betreffen. En het menselijke beseff is niet in staat deze totaliteit binnen een menselijk bewustzijn hoe dan ook te omschrijven of bewust te bevatten.

U leeft in uw eigen wereld. U wordt gejaagd door de problemen van het verleden en uw angsten voor de toekomst. U leeft met uw geestelijke gerichtheden en denkt voor uzelf, dat het zo misschien toch niet helemaal goed is. Maar waarom denkt u dat eigenlijk?

Wanneer je één facet van een diamant pas gepolijst hebt, bezit zij nog niet haar perfecte vorm, maar het is wel belangrijk dat het vlak, gezien de steen en het slijpsel, dat er van moet komen, goed werd aangezet.

Dit geduldige proces van voortdurend polijstend slijpen is in feite datgene, wat de tijd met ons doet. Wij kunnen niet overzien, wat er nu goed of kwaad is in ons wezen, zodra wij met de totaliteit te maken hebben. Alleen vanuit een begreemd bewustzijn en begreemd normbeseff zijn wij in staat, enkele lijnen tussen aanvaardbare en niet aanvaardbare dingen te trekken.

Zolang wij nu in onszelf de waarheid zoeken, moeten wij mede bereid zijn, de beperktheid van alle lijnen van juistheid die wij volgens ons bewustzijn getrokken hebben, te aanvaarden. Eerst dan kunnen wij in onszelf ondanks het ontbreken van een vermogen tot besefften of omschrijven iets van de innerlijke kracht en vrede vinden, die bij ons behoort.

Het is natuurlijk een gemakkelijk iets de mensen steeds weer voor te houden dat zij meer zijn dan zijzelf denken. Met het zelfde recht zou je de mensen even juist voor kunnen houden dat zij veel erger zijn dan zij denken. Het ligt er maar aan, welk standpunt je zelf inneemt.

Veel moeilijker is het, de mens duidelijk te maken dat zijn innerlijk en de wereld buiten hem op dit ogenblik voor hem een tweeenheid vormen en dat elk gevoel van onvolledigheid niet alleen aan de wereld buiten hem geweten kan worden. Dat een dergelijk gevoel voor pleegt te komen uit een aanvoelen van datgene, wat in zijn eigen ik mede bevat is aan noodzaken, mogelijkheden en voleinding.

Je kunt soms je leven of ogenblikken uit je leven later betreuren. Dat komt zo vaak voor. Je kunt je dan mee laten sliepen door allerlei emoties die je dan voor jezelf later weer rationaliseert. Maar kun je daarmee iets veranderen aan hetgeen je werkelijk bent?

Ik meen, dat dit de grote vraag is voor een ieder die

esoterisch streeft en gelijktijdig een belangrijk antwoord kan vormen voor een ieder, die ooit een mystieke beleving heeft door-
gemaakt.

Je bent jezelf pas, wanneer je de volheid van je eigen wezen bewust kunt overzien en dat dan nog in relatie tot het geheel, waarvan je deel uitmaakt. Zolang dit besef niet bereikt is, zal altijd een gevoel van ontevredenheid met uzelf bestaan, een gevoel tekort te schieten, een gevoel van onevenwichtigheid en onvrede.

Een gevoel, wat het is geen feit. Op het ogenblik dat wij kunnen vergeten, dat wij zoveel fouten hebben en zo onvolledig zijn, kunnen wij mogelijk verder komen. Vergelijkendwijze: er bestaan mensen, die het grootste deel van hun leven er aan besteden, God duidelijk te maken, dat zij grote zondaars zijn. Maar verandert dit iets? Er zijn ook mensen, die mogelijk hun fouten wel beseffen, maar al kunnen zij deze niet opeens en volledig veranderen in ieder geval proberen, er iets aan te doen. Deze laatste mensen hebben een grotere mate van zelfverzekerdheid, een gevoel ook iets meer naar werkelijke eenheid te komen, iets te bereiken. Dit bereiken in jezelf betekent ook voor de mens o.m. een beter aanvaarden van de ogenblikkelijk als eigen besefte wereld.

Wanneer je uit kunt gaan van je besef van juistheid en niet van je besef van onvolledigheid of fouten maken, kun je langs de innerlijke weg meer bereiken dan langs welke andere weg ook denkbaar zou zijn.

Je hebt dan de mogelijkheid, om, aanvaardende wat jezelf bent en wat je wereld is, steeds weer kleine veranderingen tot stand te brengen die je duidelijk maken: ondanks alles ben ik iemand, ondanks alles tel ik ergens mee, toch heb ik tenminste iets bereikt, ook al ken ik de betekenis daarvan nog niet.

Wie in zich zoekt naar waarheid zal hiermede rekening moeten houden. Het is nietvoldoende alleen jezelf te bewonderen en als ster van het leven te beschouwen, je moet zo goed mogelijk de kenbare delen van je ik beseffen en dan tot een aanvaarden van jezelf proberen te komen, zodat je over kunt gaan naar een zo goed mogelijke verwerkelijking van alles, wat op dit moment volgens jouw besef juist is.

Pas daarin vindt je dan de rust, de kracht en de vrede die je nodig hebt. De mens is een complex wezen. De vele voertuigen van die mens zijn echter geen afzonderlijke eenheden, maar vormen blijvend een geheel. Elke vorm, elk voertuig kent zijn eigen vormen van kracht, energie, eigen vermogens. De mens die zichzelf aanvaard, zal deze waarden van andere voertuigen in zich steeds weer ervaren en daarmee ook steeds weer in de wereld buiten zich kunnen werken, zelfs al zal hij de aard daarvan niet geheel kunnen beseffen.

Ben je echter in onvrede met jezelf, kun je jezelf en je wereld niet aanvaarden, zoals die volgens jou zijn, dan laten deze krachten en gaven je in de steek. Je voelt je verlaten, vroegere mogelijkheden verdwijnen alsof iemand een soort kaasstolp over je heen heeft gezet waardoor je geheel geïsoleerd bent. Zoek in dat geval vrede met jezelf te vinden. Al het andere volgt dan als vanzelf.

Goeden avond.

(bekort)

d.d. 15 juni 1979